

L(I)EBE[N]

HOFFMANN MARCELL MÁRTON

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Szentendrei Móricz Zsigmond Gimnázium

12. évfolyam

Témavezető:

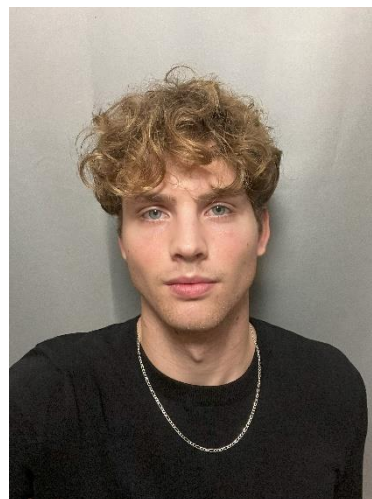
Eiplné Pál Alexandra középiskolai tanár

1. BEVEZETÉS

„Az időnek nincs eleje, sem vége. A kerék forog, a kör visszatér önmagába. A kerék forog, és minden lélek a küllőkhöz kötődik az örökkévalóságon át. A forma és az anyag elenyészik, csupán a láthatatlan lényeg, a lélek, az én szárnyal át a korokon.” /Robert E. Howard/

2. A SZERZŐRŐL

Hoffmann Marcell Mártonnak hívnak, 19 éves gimnazista vagyok, aki a Szentendrei Móricz Zsigmond Gimnáziumban tanul. Van 2 bátyám, akik, csak úgy, mint én, a Teleki-Wattay Művészeti Iskolába jártak Pomázon. Szüleink sosem tanultak zenét, ahogy felmenőink között sem voltak zenészek, így bátran nevezném magunkat „első generációs zenészeknek a családukban”. 2014-2024 között tanultam a művészeti iskolában klasszikus zongora szakon Gilice Teréz tanárnőnél. Az évek során számos helyi fellépésen, előadáson vettem részt, nagyobb versenyekre viszont eddig még nem jelentkeztem. A klasszikus

1. kép: Hoffmann Marcell Márton

zongora mellett volt szerencsém és lehetőségem megtapasztalni, milyen billentyűsnek lenni egy színdarab zenekarában (Nullpont Színjátszó Műhely: *Csodakislány* című színdarab). Klasszikus zongora tanulmányaimmal párhuzamosan 1 évet jazz-zongoráztam és gitároztam is. A művészeti iskolától függetlenül meghívást kaptam egy éppen alakuló zenekar (*La Boum*) billentyűs szerepére, amit el is fogadtam. 1 év együtt zenélés után a zenekar felbomlott, így zenekaros pályám nem folytatódott. Ezek mellett a gimnáziumomban számos alkalommal kértek fel zongorázni. Ezeken a fellépéseken főleg saját darabokkal vagy ismert zenék saját feldolgozásaival léptem fel. Az improvizációs készségemet és a kreativitásomat a gimnáziumi énektanár, Eiplné Pál Alexandra hamar fel is fedezte. Ő volt az, aki mesélt nekem erről a versenyről, ő segített a jelentkezésben és a felkészülésben is.

3. A DARAB SZÜLETÉSE

Mindig is érdekelt a filozófia, vallásfilozófia, így az élet, illetve a szerelem témaköréről is gyakran elmélkedtem. Saját tapasztalataim alapján tudok már ezekről beszélni, és arról is, milyen, ha kihívásokkal telivé válnak. Az OTDK versenyre való jelentkezésemet követően ezekből az emlékekből, tapasztalásokból merítve, valamint az irodalomórán tanult babitsi ars poetica¹ hatására alkottam meg a koncepciót.

¹ babitsi ars poetica: a babitsi ars poetica szerint a minket körülvevő világ részei körforgásban vannak, folyton változnak. Babits a körforgás gondolatához még azt is hozzáteszi, hogy egy új dolog kezdete mindig valaminek a vége, azaz a vég nélkül nincsen kezdet. In:

Ezt követően már csak le kellett ülnöm játszani a zongorához úgy, hogy átjárt a téma hangulata, és meg is született a darab. Kisebb csiszolgatások még szükségesek voltak, de alapvetően ez a darab már bennem volt lélekben.

4. KONCEPCIÓ

Számomra az alkotásban az élet és egyben a szerelem örök körforgásáról van szó. A kezdet a vég, és a vég a kezdet, minden ott indul, ahol véget is ér. Ez a gondolat már számtalanszor megjelent a történelem során: „*mert por vagy te s ismét porrá leszel*”² – mondja a Biblia, „*mik vogymuk: isá, por és homou vogymuk*”³ – szerepel a Halotti beszédben, „*jaj én vagyok az ómega s az alfa*” – írja Babits Mihály: *A lírikus epilógja* című művében. A műben nem egy idealizált, boldog élet/kapcsolat jelenik meg, hanem egy problémák miatt kisiklott és küzdelemteljes.

4.1. A cím értelmezése

A darab címe a *Das Leben* 'élet', illetve a *Die Liebe* 'szerelem' német szavak sajátos játékból jön létre. Egybeolvasztottam őket: a különböző zárójelek olvasásával kaphatjuk meg valamelyik szót. A darabnak tehát 2 témája van: a szerelem és az élet. A hallgatónak pedig lehetősége van eldönteni, hogy ő milyen értelmezés alapján kívánja befogadni a művet. Bár a hangok ugyanazok, mégis más jelentést hordozhatnak a cím értelmezésének függvényében. Ezzel adva egy kis aleatorikus⁴ szabadságot a hallgatónak.

A darabban így módon válik lehetségessé a romantikus párkapcsolat és az emberi élet különböző fázisainak párhuzamba állítása. Fontos kiemelni, hogy akár a szerelemről, akár az emberi életéről legyen szó, mindkettő esetében egyszerre van jelen a testi-lelki, mentális fejlődés és az ezekkel járó, szinte elkerülhetetlen szakaszok.

	SZERELEM	ÉLET
1. rész: cisz-moll	Megszületik a szerelem érzete, sok kérdés támad bennünk.	Fogantatás, születés, kisgyermekkor és öntudatlanság.
2. rész: E-dúr	Megértettük az érzéseket, szerelmet vallunk, amire választ is kapunk (párbeszédes forma).	Felfedezzük magunkat, a világot. Már tudjuk mit szeretnénk, a kérdéseinkre a külvilág válaszol (párbeszédes forma).

² 1 Móz. 3.19, Mózes első könyve a teremtésről, 3 fejezet.

³ 1195 körül keletkezett *Halotti beszéd és könyörgés* szövegemlékünk.

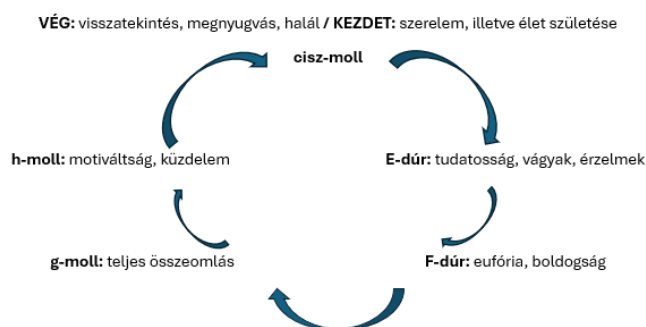
⁴ Aleatória: „*Azt jelenti, hogy a zeneszerző beiktatja művébe a véletlen szerepét, azaz nem határozza meg pontosan a darab minden részletét, hanem egyes megoldásokat az előadó döntésére bíz.*” In: Lukin László – Ugrin Gábor: *Ének-zene. Gimnázium I-III.* Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 1997.

3. rész: F-dúr	Beteljesül a szerelemünk, eufórikus érzet. A problémák megjelenésével a kapcsolat lezárásra kerül.	A felnőttkorunk sikeres időszak, haladás. Majd az eltemetett problémák miatt összedől az életünk.
4. rész: g-moll	Gyászoljuk a kapcsolatot, de egy idő után megszületik a szándék a továbblépésről.	Elakadunk, megrekedünk. Idővel felismerjük, hogy a döntés a saját kezünkben van az életünket illetően, és változtatni akarunk a helyzetünkön.
5. rész: h-moll	Aktívan dolgozunk a gyászunkon. Végig motiváció és küzdelem érzékelhető.	Emberfeletti erőfeszítés és küzdelem a krízisek megoldására, mely életünk végéig tartó személyiségfejlődést követel.
6. rész: cisz-moll	Békésen, nyugodtan visszatekintünk a kapcsolatunkra, majd elengedjük szerelmünket.	A küzdelmes életünk lezárul a halál bekövetkeztével miután a szemünk előtt leperegtek életünk képei.

1. táblázat: *A darab kétféle értelmezési lehetősége a cím tükrében*

4.2. Szerkezet

A darab alapja a körforgás, ezt szemlélteti az 1. ábra. Cisz-mollból indul, cisz-mollban zárul. A koncepcióban leírt részek megegyeznek a különböző hangnemekkel és azoknak váltásával.

1. ábra: *A hangnenváltások által megvalósított körforgás a darabban*

A hangnemek váltakozása sorrendiséget tükröz: folyamatosan emelkedik. Ha csak egy oktávnyi terjedelemben gondolkozunk, amely ciszről indul, akkor a hangnemek kezdőhangja mindig magasabb hang, mint az azt megelőzőnek.

Ez egy építkező szimbolikát takar, ami a darab témájára vonatkoztatva annyit jelent, hogy a folyamatos tapasztalás – függetlenül attól, hogy jó vagy rossz – a mi fejlődésünket szolgálja, az ember csak több lesz általa. A cisz-mollból induló és cisz-mollba érkező darab azonban végső lezárásképpen kilép a szerelem és az élet körforgásából, amit az E-dúr szimbolizál: nyugodt, lágy, megbékélt lezárást kölcsönözve ezzel a műnek.

4.2.1. Hangnemszimbolika

Miért a **cisz-moll** a kezdő és egyben végső hangnem? A válasz egyszerű, ámde személyes. A záróvizsgám egyik darabja Ludwig van Beethoven op. 27-es zongoraszonátájának – amely az utókortól a „Holdfény szonáta” 1. tétele volt. Ez a mű cisz-mollban íródott. Nekem a darab – így a hangnem is – halált, végső megnyugvást jelent, így már a jelen darab szerkezetének kialakításánál tudtam, hogy cisz-moll lesz a záró hangnem. Mivel az élet, szerelem körforgásáról komponálok, így adódott, hogy a végső hangnem egyben a kezdő is legyen.

Ludwig van Beethoven a **h-mollt** „fekete hangnemnek”⁵ nevezte, amit én a halállal azonosítottam. Így a h-mollban íródott darabrészletben is megjelenítettem a halált. Viszont nem maga a személy hal meg, nem is a szerelem, hanem talán még ennél is fontosabb: maga a fájdalom. Nyilvánvalóan ez szimbolikus halál, ebben a részben lépünk túl a fájdalomunkon, véget ér a szenvedés és így már nyugodt szívvel engedhetjük el a szerelmet/életet az utolsó részben.

4.2.2. Modulációk, valamint a hangnemek közötti hangköztávolságok és jelentései

A hangnemek közötti hangköztávolságok is jelentéssel bírnak (ld. 2. táblázat). Az alapvető koncepció az, hogy két hangnem kezdőhangja között ahány félhang távolság van, annyira számít nehéznek, vagyis annyira jelentős a két szituáció, élethelyzet közötti lépés (1 félhang: könnyű, szinte egymásból következő lépések; 4 félhang: meglehetősen nehéz lépés, akár nem is sikerül mindenkinek).

A komponálási folyamat talán legnehezebb része a modulációk megalkotása volt. Mivel ezelőtt nem tanultam modulálni, felettébb nagy kihívást jelentett zeneileg jó modulációkat írni.

MODULÁCIÓ	HANGKÖZ-TÁVOLSÁG	FÉLHANGOK SZÁMA	HANGNEMEK KÖZÖTTI HANGKÖZTÁVOLSÁGOK JELENTÉSE	
			SZERELEM	ÉLET
I.	k3 (kis terc)	3	Szerelem érzésének bevallása, illetve tagadása.	Felnőtté válás, tudatossá válás meglépése, illetve háritása.
II.	k2 (kis szekund)	1	A szerelem bevallását követően (ideálist esetben) már szinte a kapcsoltban találjuk magunkat.	Az életcélok kijelölését követően könnyű haladni azok felé.

⁵ Vukovics Géza: *Szem a fulben*. In: Ex Symposion. Irodalom művészet filozófia reflexió. 1. évfolyam, 8. szám. https://exsymposion.hu/index.php?tbid=article_page_surfer&csa=load_article&rw_code=szem-a-fulben_1657
Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

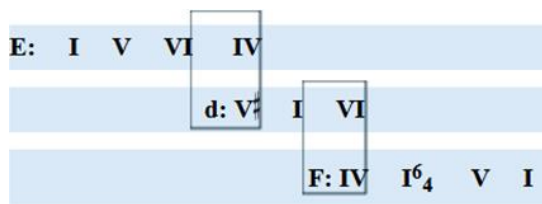
III.	n2 (nagy szekund)	2	A karrier, a boldog családi lét, illetve a harmonikus párkapcsolat mind nagyon törékeny, bár nem sokan gondolják így. Nagyon kevés is elegendő ahhoz, hogy összedőljenek.	
IV.	n3 (nagy terc)	4	Sokan benne ragadnak a kríziseikben, képtelenek onnan továbblépni. Ehhez személyiségfejlődésre és akaraterőre van szükség, amire nem mindenki képes.	
V.	n2 (nagy szekund)	2	A párkapcsolat elgyászolását követően már könnyen tovább tudunk lépni.	Egy gazdagon meg- és leélt életet követően azzal a tudattal szenderedünk a túlvilágra, hogy elvégzettük a feladatunkat.

2. táblázat: Hangnemek közötti hangköztávolságok és jelentéseik

4.2.2.1. I. moduláció: cisz-mollból E-dúrba (Enharmonikus moduláció⁶)

Dúr-moll pár a 2 hangnem. Az eredeti hangnem (cisz-moll) párhuzamos hangnemébe, az ún. tonikaparallelbe⁷ modulál a darab.

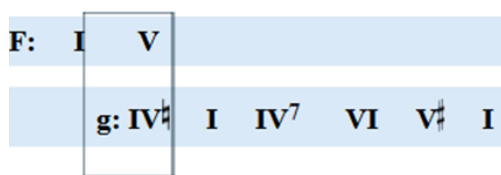
4.2.2.2. II. moduláció: E-dúrból F-dúrba (Diatonikus moduláció⁸)

2. kép: II. moduláció foksora

A 2. ábra szerint E-dúrból F-dúrba d-mollon keresztül modulálunk. Először az E-dúr IV. fokát értelmezzük át d-moll (dallamos moll) domináns hangnemévé. Ezt követően ugyanebben a hangnemben a VI. fokot megfeleltetjük a d-moll tonikaparalleljének (F-dúr) IV. fokával, majd az elérni kívánt új hangnemet (F-dúr) kadenciával, összetett autentikus zárlattal erősítjük meg.

4.2.2.3. III. moduláció: F-dúrból g-mollba (Diatonikus moduláció)

3. kép: III. moduláció foksora

3. ábra: a kiinduló hangnem (F-dúr) V. fokát az elérni kívánt új hangnem (g-moll) szubdominánsaként értelmezzük át. Dallamos mollban gondolkozunk, s a modulálás T – S – T – D – T kadenciával valósul meg.

⁶ Az akkord egy vagy több hangjának enharmonikus felcserélésén alapuló átértelmezés. In: Dr. Keszler Lőrinc: *Összhangzattan. A klasszikus zene összhangrendjének elmélete*. Editio Musica Budapest, 1952.

⁷ Tonikaparallel: Az eredeti hangnem párhuzamos hangnemébe való modulációra utal. In: Dr. Keszler Lőrinc: *Összhangzattan. A klasszikus zene összhangrendjének elmélete*. Editio Musica Budapest, 1952.

⁸ Diatonikus moduláció: Az akkordok diatonikus többértelműségén alapuló tonális átértelmezés. In: Dr. Keszler Lőrinc: *Összhangzattan. A klasszikus zene összhangrendjének elmélete*. Editio Musica Budapest, 1952.

4.2.2.4. IV. moduláció: g-mollból h-mollba (Diatonikus moduláció természetes mollal)

	g-moll	d-moll	a-moll	e-moll	h-moll
g-moll	tonika	domináns			
d-moll		tonika	domináns		
a-moll			tonika	domináns	
e-moll				tonika	domináns
h-moll					tonika

 = következő akkord
  = átértelmezés másik hangnem tonikájává

2. táblázat: g-mollból h-mollba való modulálás diatonikus modulációk sorával

A 3. táblázat jól szemlélteti, hogy g-mollból h-mollba mindig az aktuális hangnem domináns akkordjának tonikává átértelmezésével jutottam el. A diatonikus modulációk során természetes mollokat alkalmaztam, így értem el a következő rész hangnemét, a h-mollt.

4.2.2.5. V. moduláció: h-mollból cisz-mollba (Diatonikus moduláció)

h: I	V [#]
cisz: IV	I

A 4. ábra újabb diatonikus modulációt ábrázol: az eredeti hangnem V. fokát értelmezzük cisz-moll IV. fokaként, majd az új hangnem tonikájával zártuk a modulációt.

4. kép: V. moduláció foksora

4.3. Ritmus- és dallamszimbolika

4.3.1. Szívdobogás

5. kép: A szívdobogás motívuma az 1. cisz-moll részben

A kompozíció a szívdobogást imitáló ritmusmotívummal indul (2. kép), majd ez a ritmusképlet végigkíséri a darabot újra és újra megjelenve mindig más és más jelentésben (3. táblázat).

RÉSZ / HANGNEM	KARAKTER	JELENTÉS
1. rész: cisz-moll	lassú, erősödő, calmo, piano	egy magzat fogantatása, a szerelemnek a születése
3. rész: F-dúr	szapora, erős, al- legro, animato	boldogságot, eufóriát és izgatottságot érzünk

4. rész: g-moll	lassú, halk, gyenge, doloroso	minden impulzus megszűnik, az üresség, fájdalom és dermedtség uralkodik
6. rész: E-dúr lezárás	halk, elhaló, smorzando	a halál/teljes túllépés előtti utolsó szívverések

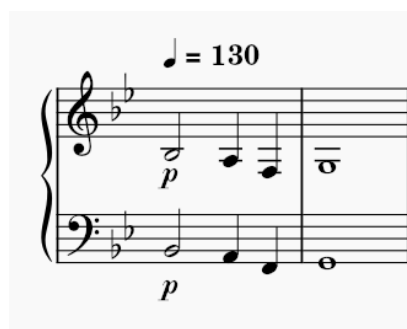
3. táblázat: A szívdobogás ritmusmotívumának jelentései

4.3.2. Saját motívum

A művemben több helyen is megjelenik egy bizonyos dallam, amit én bátran elneveztem a saját motívumomnak. Ez a motívum is valamilyen változás határán áll mindig.

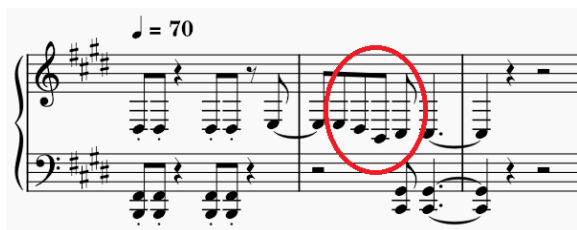
Az 1. cisz-moll részben megjelenő motívum lágy, halk, közvetlen az első szívdobogás után található. A világra jöve-telt, illetve a szerelemben az új érzések felfedezését jelenti.

A g-moll részben lágy, halk, lassú motívumként jelenik meg. Ez a szándék megszületését szimbolizálja. Ezután elindul a keresés, hogy hogyan is kezdjünk neki a feldolgozás folyamatának. Unisonóban jelenik meg, amely még jobban kiemeli.

4. kép: Saját dallam g-mollban

Határozott, éles, gyors karakterű dallamként jelenik meg a h-moll részben. Ez a megfelelő irány megtalálására utal, a fájdalom feldolgozására irányuló módszerre. Ezzel elindulunk az önfejlesztés, fejlődés útján. Az unisono itt is a kiemelés eszköze.

5. kép: Saját dallam cisz-mollban

6. kép: Saját dallam h-mollban

4.4. Karakterek, dinamika, dallam és hangzás

Az alább megjelenő táblázat mutatja, hogy a dallam, a hangzás és a karakter hogyan változik együttesen a mű folyamán a koncepció mentén, illetve ezt milyen dinamika kíséri.

	DINA- MIKA	KARAKTER	DALLAM, HANGZÁS
1. rész: cisz-moll	tranquillo, dolce	lágy, nyugodt	Nem releváns.

2. rész: E-dúr	languendo, apassionato, crescendo, gradatamente	2 karakter is megjelenik, párbeszédet folytatnak: A mély regiszterekben egy határozott „hang” – férfit szimbolizál. A magas regiszterekben egy lágyabb „hang” – nőt szimbolizál.	Modulációra vezető akkordfelbontás a jobb kézben, a bal kéz szinkópát játszik. A meghatározó dallam hirtelen akkordfelbontásra vált – a történetben ez azt jelenti, hogy miután kifejeztük érzéseinket elindulunk felfele a boldogsághoz. A gyors akkordfelbontás ezt a folyamatot ábrázolja.
3. rész: F-dúr	animato, lieto	Könnyed karakterből egy sokkal meghatározóbbba vált (itt van a tetőpont), aztán még az elsónél is könnyedebb, lágy karakter bontakozik ki, ami egy idő után a modulációval egy félelmetesen nehéz, negatív karakterre fejlődik.	Gyors triolás akkordfelbontás a bal kézben az elejét kivéve végig. A rengeteg impulzus eltompítja az emberi érzékelést. Folyamatos építkezés: a nagy hármashangzatok megjelenésével a részen belüli tetőponthoz érünk. Utána halk triolás futam, amiből káosz kezd el kibontakozni.
4. rész: g-moll	doloroso, adagio, funebre	Egy lassú, nehézkes karakter kísér végig, az arpeggiókkal érzékelteti a súlyt, amit cipel. A tehertől való megszabadulást a motívumom szimbolizálja	Az eddig folyamatosan áradó zenefolyam hirtelen megáll: kizökkent, nyugtalanságot kelt. Az arpeggiók kíséretének segítségével melankolikus, fájdalmas hangzás jön létre. Ez fokozatosan enyhül, ahogy a dallam egyre fentebb vándorol.
5. rész: h-moll	allegro, risoluto, marziale	Elszánt, határozott, harcias karakter. Magasabb regiszterekben ez lágygá válik, amelyből egyszer még visszarántják, de végül győzedelmeskedik.	Nem releváns.
6. rész: cisz-moll	dolce, calmo, leggiero	Ismétlődő dallam különböző regiszterekben, ugyanazt a karaktert jelenti, csak az	A jobb kézben akkordfelbontás hallatszik. Alap akkordok és kvartszext akkordfordítások jelennek

		intenzitás különböző. Amikor a magasból leugrik a dallam 3 oktávot, akkor mintha belekerülnénk a lepörgő emlékeinkbe, mintha újra átélnénk őket.	meg triolás ritmussal. Ez a gyors triolás menet az életünk végén lepergő képeket szimbolizálja, vagy ahogy visszatekintünk a kapcsolatainkra.
--	--	--	---

4. táblázat: *A dinamika, karakter és a hangzás változása a mű koncepciójának mentén*

5. ÖSSZEGZÉS

Számomra a zene az olyan, mint a levegő, vagy a táplálék. Szerves részét képezi életemnek, talán a lételemem egyik fő összetevője. Ha szomorú vagyok, segít jobban lennem, ha boldog vagyok, csak fokozza azt. Szolgált már mentsváramként vagy segített előre haladni az életben. Ezek mellett a zene egy olyan kifejező eszköz, amit minden ember ért, független származástól, kortól. Hálás vagyok, hogy nekem megadatott az a lehetőség, hogy tanulhattam, tanulhatom, és remélem a sok munka és befektetett energia meghozza gyümölcsét.

6. FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

Babits Mihály ars poeticája: Angyalné Volant Vivien: *Irodalom tankönyv 11.* Oktatási Hivatal. Budapest, 2022.

Babits Mihály: A lírikus epilógja: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-ot-ven-kolto-osszes-verse-2/babits-mihaly-17F97/levelek-iris-koszorujabol-1909-17F9C/a-lirikus-epilogja-180BF/> Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

Biblia: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/BibliaKaroli-biblia-karoli-gaspar-forditasa-1/mozes-i-konyve-2/1-moz-3-C6/> Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

Halotti beszéd és könyörgés: sermones.elte.hu - Szöveggyűjtemény Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

Howard, Robert E. https://www.citatum.hu/szerzo/Robert_E._Howard#google_vignette Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

Dr. Keszler Lőrinc: *Összhangzattan. A klasszikus zene összhangrendjének elmélete.* Editio Musica Budapest, 1952.

Lukin László – Ugrin Gábor: *Ének-zene. Gimnázium I-III.* Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 1997.

Irodalom tankönyv: Angyalné Volant Vivien: *Irodalom tankönyv 11.* Oktatási Hivatal. Budapest, 2022.

Vukovics Géza: *Szem a fulben.* In: Ex Symposion. Irodalom művészet filozófia reflexió. 1. évfolyam, 8. szám. https://exsymposion.hu/index.php?tbid=article_page_surfer&csa=load_article&rw_code=szem-a-fulben_1657 Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.